

Posudok oponenta habilitačnej práce

Názov práce:	Teória a prax behaviorálnej ekonómie
Typ práce:	habilitačná práca práca
Odbor:	regionální a verejná ekonomie
Autor:	Ing. Nikoleta Jakuš Muthová, PhD.
Oponent:	doc. JUDr. Ing. Ján Šebo, PhD.

1. Aktuálnosť riešenej problematiky

Predkladaná habilitačná práca tematizuje problematiku využitia behaviorálnej ekonómie pri navrhovaní a implementácii verejných politík a pri poskytovaní verejných služieb. Zvolená téma je mimoriadne aktuálna. Už Thaler a Sunstein (2008) vo svojej práci *Nudge* otvorili diskusiu o možnostiach preniesť poznatky behaviorálnych vied do sféry verejných rozhodnutí. Autorka v práci na túto líniu nadväzuje a zároveň upozorňuje na jej obmedzenia, keď zdôrazňuje potrebu kultúrnej a inštitucionálnej adaptácie týchto prístupov v prostredí Slovenska.

Citácie Kahnemana (2011) a Arielyho (2010), ktoré sa v práci opakovane objavujú, poukazujú na súčasnú relevanciu výskumu heuristik a kognitívnych skreslení. Autorka tieto teoretické poznatky prenáša do oblasti miestnej správy, kde je podľa nej priestor pre efektívnejšie a citlivejšie nastavovanie verejných intervencií. Najnovšie výskumy, na ktoré sa práca odvoláva (napr. OECD, 2021; World Bank, 2022), jasne ukazujú, že behaviorálne prístupy sú dnes štandardnou súčasťou tvorby politík v medzinárodnom meradle.

V tomto kontexte považujem za veľkú pridanú hodnotu práce práve jej orientáciu na slovenský a stredoeurópsky kontext, kde je využívanie týchto prístupov stále skôr výnimkou. Autorka tak nielen reflektuje globálne poznatky, ale zároveň zaplňa viditeľnú medzeru v regionálnom diskurze.

2. Úroveň spracovania metodologických východísk

Metodologické východiská práce sú prepracované dôsledne a jasne nadväzujú na teoretickú bázu. Autorka vychádza zo štandardov behaviorálnych štúdií, pričom cituje práce Camerera, Loewensteina a Rabina (2004), ktoré ukazujú interdisciplinárnu povahu behaviorálnych výskumov. V tomto duchu aplikuje kombináciu psychologických experimentov a ekonomických modelov.

Silnou stránkou je, že metodológia nie je prezentovaná len opisne. Pri každom metodologickom prístupe autorka uvádza, aký má vzťah k skúmanému cieľu. Napríklad pri diskusii o využívaní kontrolovaných experimentov a randomizácie odkazuje na Banerjeeho a

Duflo (2019), čím dokazuje, že si uvedomuje súčasný trend využívania terénnych experimentov v ekonomických vedách.

Kriticky však treba poznamenať, že hoci autorka správne poukazuje na význam kombinácie kvantitatívnych a kvalitatívnych metód, menej pozornosti venuje reflexii etických limitov behaviorálnych zásahov. Citácia Hausmana a Welchovej (2010), ktorá sa objavuje v práci, mohla byť využitá na hlbšiu diskusiu o normatívnych dilemách spojených s „mäkkým paternalizmom“. Tieto otázky sa začínajú vynárať najmä v posledných rokoch v spojení s ovplyvňovaním verejnej mienky, kde sa poznatky behaviorálnej ekonómie a psychológie začínajú „nadužívať“ s cieľom politického ovplyvnenia elektorátu a zníženia jeho citlivosti voči vlastnej zodpovednosti za činy a súdržnosti lokálnych komunít aj širších spoločenstiev (záujmovej samosprávy).

3. Úroveň spracovania empirickej časti, výsledky a prínos

Empirická časť práce je rozsiahla a preukazuje autorkinu schopnosť aplikovať teoretické koncepty v praxi. Významné je, že práca vychádza z konkrétnych prípadových štúdií v prostredí slovenských samospráv. Autorka napríklad pri analýze správania daňovníkov pri platení miestnych poplatkov odkazuje na výskumy Hallswortha a kol. (2014), ktoré sa zaoberajú efektom behaviorálnych listov v britskom kontexte.

Empirická časť je metodicky robustná – využíva randomizované kontrolované experimenty a podrobnú štatistickú analýzu. Oceňujem, že výsledky nie sú prezentované izolovane, ale sú priebežne porovnávané s medzinárodnými štúdiami, vrátane prác Behavioural Insights Team (2019). Diskusia je obohatená aj o regionálny rozmer, keď autorka porovnáva výsledky slovenských intervencií so štúdiami realizovanými v Českej republike a Poľsku.

Za menšie obmedzenie považujem to, že niektoré dátové vzorky sú relatívne úzke a časovo krátke. Sama autorka na túto skutočnosť upozorňuje, čím si zachováva kritickú reflexiu. Prínosom je aj identifikácia špecifických kultúrnych faktorov, ktoré môžu ovplyvniť efektivitu nudge politik – čo je téma, ktorej sa zatiaľ v literatúre nevenuje dostatok pozornosti.

4. Teoretický a praktický prínos práce

Teoretický prínos práce spočíva v dôkladnom prepojení behaviorálnych teórií s aplikáciou v samosprávnom kontexte. Autorka využíva prácu Ostromovej (1990) o spravovaní spoločných statkov a dopĺňa ju o behaviorálne aspekty. Tým posúva diskusiu o verejných službách do nového rámca, ktorý berie do úvahy nielen ekonomické stimuly, ale aj psychologické a sociálne faktory.

Praktický prínos je jednoznačný: konkrétne odporúčania pre samosprávy, ako implementovať behaviorálne prístupy do správy miestnych daní, environmentálnych politik či participácie občanov. Citácie dokumentov OECD (2021) a World Bank (2022) dokazujú, že práca je plne v súlade s medzinárodnými trendmi.

Výsledky sú formulované jasne a aplikovateľne. Možnosť replikácie je zrejmá – experimentálne dizajny možno preniesť do iných miest či oblastí verejnej správy. Autorka tieto implikácie reflektuje a v závere uvádza konkrétne návrhy, ktoré sú realistické a adaptovateľné. Autorka preukázala vysokú erudovanosť a už aj praktické skúsenosti s aplikáciou poznatkov, čo sa prejavilo v práci, ktorá má vysokú inovatívnosť, jasný praktický dopad a medzinárodnú porovnateľnosť.

5. Celkové zhodnotenie

Cieľ práce („analyzovať možnosti využitia behaviorálnej ekonómie v tvorbe a implementácii verejných politík“) bol podľa môjho názoru splnený na vysokej úrovni. Práca je logicky štruktúrovaná, čitateľná a zároveň metodicky komplexná.

Habilitantka preukázala schopnosť kriticky reflektovať teóriu, aplikovať ju v konkrétnych podmienkach a zároveň formulovať odporúčania, ktoré majú praktický dosah. Kvalita empirickej časti ukazuje, že autorka má výskumný potenciál pokračovať v tejto línii a prispieť k inštitucionalizácii behaviorálnych prístupov vo verejnej správe.

Záver práce, podporený citáciami relevantnej literatúry a konfrontáciou s medzinárodnými skúsenosťami, z nej robí hodnotný príspevok do odboru, ktorý je schopný obstáť aj v širšom európskom kontexte.

Autorka v práci otvára diskusiu o tom, ako možno zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť a inštitucionalizáciu behaviorálnych experimentov v podmienkach slovenských samospráv, berúc do úvahy obmedzenú kapacitu a časté politické zmeny, čo by počas diskusie a rozpravy mohlo priniesť detailnejší pohľad na empirické skúsenosti autorky.

Tiež sa v rámci rozpravy natíska možnosť diskutovať nad mierou prenositeľnosti výsledkov experimentov z oblasti miestnych daní a environmentálneho správania do iných sektorov verejných politík (napr. zdravotníctvo, školstvo) a nad tým, aké metodologické úpravy by si takýto transfer vyžadoval.

Na základe preštudovania predloženej habilitačnej práce zastávam názor, že habilitačná práca spĺňa požiadavky štandardne kladené na habilitačné práce v odbore Regionálna a verejná ekonomia a odporúčam habilitačnú prácu k obhajobe.

V Bratislave, dňa 27. 8. 2025

doc. JUDr. Ing. Ján Šebo, PhD.